

Wstęp

Jeśli zapytamy mieszkańców miasta, gdzie chcieliby mieszkać — większość wskaże okolice w pobliżu terenów zieleni. Dlatego nie dziwią protesty przeciwko usuwaniu drzew z przestrzeni publicznych. Są one sygnałem dla władz miasta, żeby przywiązywać większą wagę do przyrody. Jest to zadanie nie tylko dla wydziału ochrony środowiska, ale również dla tych, które podejmują decyzje dotyczące planu zagospodarowania przestrzennego miasta oraz realizacji poszczególnych inwestycji. Brak zrozumienia zna-

czenia przyrody w mieście przez przedstawicieli wydziałów innych niż wydział ochrony środowiska sprawia, że ten ostatni ma ograniczone możliwości realizowania swojego podstawowego celu. Procesy podejmowania decyzji dotyczących rozwoju miast często wymagają dokonywania wyborów pomiędzy ochroną przyrody, a rozbudową infrastruktury lub zabudowy. Przyroda w tych decyzjach jest często lekceważona i bagatelizowana, poprzez sprowadzanie jej do „kwiatków i motylków”, na których uroki tylko nieliczni są wrażliwi. Tymczasem system przyrodniczy w mieście pełni bardzo ważne funkcje, a korzyści, które z tego dla nas wynikają, określane są mianem usług ekosystemów. Nie przypadkiem środowisko bywa nazywane wielką pracującą fabryką.¹

Koncepcja usług ekosystemów powstała z potrzeby uzasadnienia znaczenia przyrody dla rozwoju, tak aby ułatwić podejmowanie wymienionych powyżej trudnych decyzji. Rozumiejąc lepiej zakres i zróżnicowanie korzyści, jakich dostarcza nam przyroda, jesteśmy w stanie bardziej racjonalnie zarządzać zasobami przyrodniczymi. Efektywne gospodarowanie tym, co posiadamy, jest podstawową zasadą zrównoważonego

rozwoju. Dbając o przyrodę, zapewniamy sobie możliwość korzystania ze strumienia świadczonych przez nią usług. Części z nich nie moglibyśmy zastąpić, gdybyśmy dopuścili do degradacji przyrody, a zastąpienie innych byłoby bardzo kosztowne. Współczesna analiza ekonomiczna pozwala na uwzględnienie usług ekosystemów w rachunku ekonomicznym. To z kolei umożliwia wzięcie pod uwagę wartości przyrody w procesach decyzyjnych.

Dbając o przyrodę, zapewniamy sobie możliwość korzystania ze strumienia świadczonych przez nią usług. Części z nich nie moglibyśmy zastąpić, gdybyśmy dopuścili do degradacji przyrody, a zastąpienie innych byłoby bardzo kosztowne.

Powszechne stosowanie metod i narzędzi włączania wartości przyrody w procesy decyzyjne jest jednym z pilnych wyzwań zrównoważonego rozwoju, nie tylko w Polsce. W odpowiedzi na to wyzwanie, trzeci numer pisma

Zrównoważony Rozwój — *Zastosowania* przygotowaliśmy w formie poradnika dotyczącego wykorzystania usług ekosystemów na rzecz zrównoważonego rozwoju miast. Poradnik pisany był przede wszystkim z myślą o przedstawicielach administracji samorządowej, odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, infrastrukturę, transport, rozwój i planowanie strategiczne, a także wszystkich innych, których decyzje mają wpływ na ekosystemy w miastach. Przedstawione tu treści z pewnością zainteresują również czytelników, którzy zajmują się sprawami miast i jakości życia w miastach.

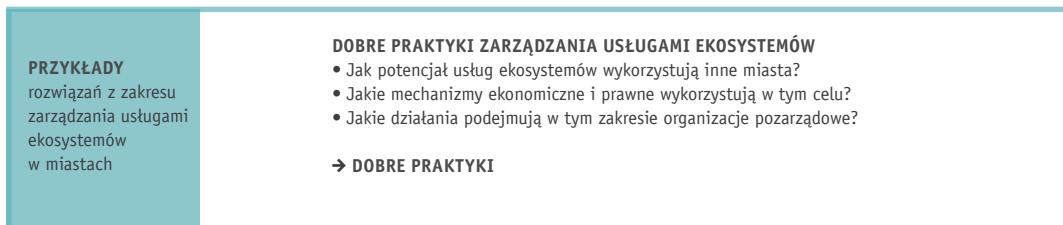
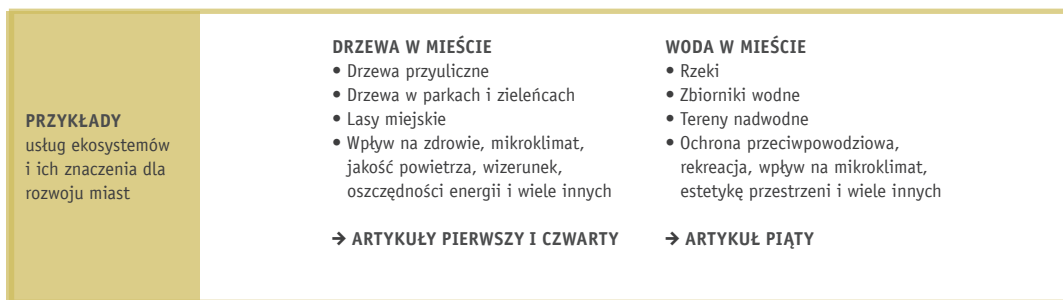
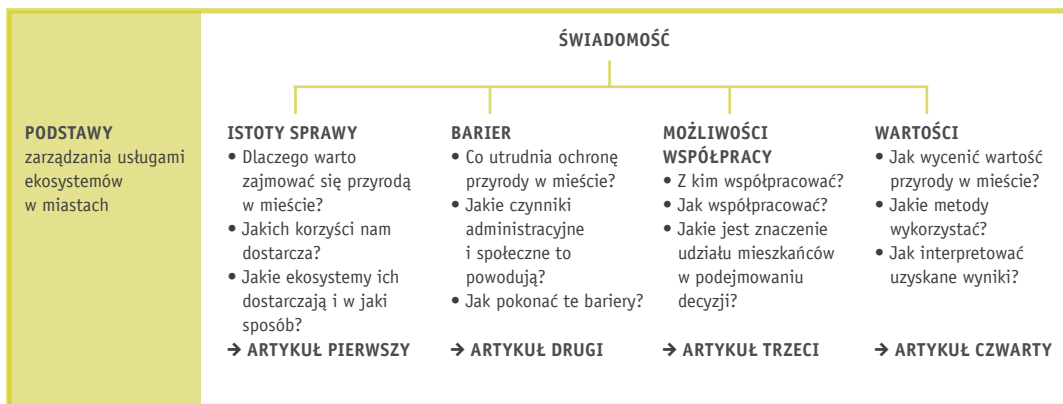
Poradnik został zainspirowany działaniami prowadzonymi w ramach międzynarodowego projektu „Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności” (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*, TEEB). Celem projektu TEEB jest zwrócenie uwagi na korzyści, jakie ludzie czerpią z przyrody, oraz rosnące koszty związane z utratą bioróżnorodności i degradacją ekosystemów. Chodzi w nim również o wskazywanie praktycznych

¹ Zagadnienia te zostały podkreślone w ważnych europejskich dokumentach, takich jak Europejska Konwencja Krajobrazowa przyjęta przez Radę Europy w roku 2000 lub unijna Strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. — „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny” z 2011 roku. Stanowią one również podstawowe założenia Nowej Karty Ateńskiej, określającej wizję miast xxi wieku, uchwalonej w roku 2003 przez Europejską Radę Urbanistów.

kroków, jakie należy podjąć, by wykorzystać potencjał usług ekosystemów na rzecz zrównoważonego rozwoju. Uzyskaliśmy oficjalne poparcie koordynatorów projektu TEEB dla naszego przedsięwzięcia i zgodę na określenie naszego poradnika pierwszą inicjatywą TEEB w Polsce, stąd nazwa „polski poradnik TEEB dla miast”. Przetłumaczyliśmy również na język polski i wydaliśmy „Poradnik TEEB dla miast” przygotowany w ramach międzynarodowego projektu TEEB. Korzystając z międzynarodowych przykładów, prezentuje on sześciopiętne podejście TEEB, pozwalające

na włączenie usług ekosystemów do polityki i procesów decyzyjnych w miastach.

Oba poradniki zostały opublikowane w ramach realizowanego przez Fundację Sendzimira projektu „Usługi ekosystemów dla zrównoważonego rozwoju miast” (2011–2012). Przeprowadziliśmy dwa badania, których wyniki przedstawiamy na łamach niniejszego poradnika, a w ramach międzynarodowej Akademii Letniej „Wyzwania zrównoważonego rozwoju” przygotowaliśmy raport dla Łodzi dotyczący wykorzystania potencjału usług ekosystemów w tym mieście. W lipcu 2011

---

roku zorganizowaliśmy międzynarodową konferencję naukową nt. wartości usług ekosystemów w miastach, na której gościliśmy światowe autorytety zajmujące się tą tematyką. Współpracujemy z międzynarodową organizacją ICLEI — Samorzady na rzecz Zrównoważonego Rozwoju, uczestniczymy też w międzynarodowej sieci organizacji pozarządowych działających na rzecz zazieleniania europejskich miast. Przeprowadziliśmy warsztaty partycypacyjne na temat znaczenia zieleni w Łodzi, promujemy też koncepcję stworzenia modelowej Koalicji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Łodzi. W jej skład weszłyby organizacje, firmy i instytucje reprezentujące trzy sektory życia społeczno-gospodarczego, zainteresowane wspólnymi działaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju miasta. Wymienione wyżej publikacje, materiały z konferencji, a także opis naszego projektu są dostępne na stronie internetowej Fundacji Sendzimira, a także na stronie internetowej <www.uslugiekosystemow.pl>, którą utworzyliśmy, by promować w Polsce tę tematykę.

Struktura poradnika została stworzona tak, aby umożliwić korzystanie z niego w sposób wygodny i efektywny. Kolejne artykuły mają za zadanie odpowiedzieć na kluczowe zagadnienia związane z wykorzystaniem usług ekosystemów w miastach, a związki między nimi przedstawia rysunek na poprzedniej stronie.

Podziękowania

Dziękujemy koordynatorom projektu TEEB za poparcie naszych działań. Jesteśmy wdzięczni ekspertom za udział w badaniu dotyczącym barier dla zachowania drzew w miastach, a także mieszkańcom Łodzi, którzy wzięli udział w badaniu dotyczącym wyceiny. Dziękujemy za pomoc w przygotowaniu kwestionariusza na potrzeby badania dotyczącego barier: prof. Halinie Barbarze Szczepanowskiej (IGPiM), dr Markowi Sitarskiemu (IGPiM), dr Marzenie Suchockiej (IGPiM), dyr. Dariuszowi Wrzosowi (UMŁ) i dr Natalii Ratajczyk (UŁ). Część wywiadów w obu badaniach przeprowadzili uczestnicy Akademii Letniej „Wyzwania zrównoważonego rozwoju”, w szczególności jesteśmy wdzięczni za pomoc Annie Gust i Annie Pakowskiej. Za ankietowanie w Łodzi dziękujemy również Marcie Pastuszcze i Monice Stasiak. Za ankietowanie na potrzeby analizy barier dla zachowania drzew w miastach dziękujemy Marcie Roskowińskiej. Uczestnikom Akademii chcielibyśmy również podziękować za przygotowanie raportu *Łódź Europejską Zieloną Stolicą do 2020*, który zawierał wstępne wyniki badań, propozycje innowacji dla miasta oraz opis wyników warsztatu partycypacyjnego dotyczącego zieleni w mieście.